N°. 45. Donderdag 7 November 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

W. A. T. HELMS. †

Met den dood van den heer W. A. T. Helms verliest de Afdeeling Breda der Ver. „*Oost en West*" haren wakkeren Vice-President.

Een korte, doch zeer pijnlijke ziekte maakte een einde aan dit welbestede leven. Allen, die den beminnelijken grijsaard gekend en gewaardeerd hebben, zullen zijn heengaan in dankbaar weemoedige herinnering houden.

Herdenking der Stichting van Batavia.

Den 30en Mei van het volgend jaar zal het 300 jaar geleden zijn dat, door de stichting van Batavia, de feitelijke grondslag werd gelegd voor Nederland's gezag in Oost-Indië.

Doordrongen van de beteekenis van deze in haar gevolgen voor Nederland en Ned.-Indië zoo gewichtige gebeurtenis, zijn er in Indië, zoowel als hier te lande, plannen gemaakt om haar op waardige wijze te herdenken.

In Indië is het *'t Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen* dat — blijkens een op ruime schaal verspreide circulaire — het initiatief heeft genomen. Deze instelling heeft gemeend niet beter te kunnen doen blijken van haar belangstelling dan door de uitgave van een „*Gedenkboek Batavia 1619—1919*", waarin voor het huidige geslacht de grootheid der oude Nederlandsch-Indische hoofdstad zal worden in beeld gebracht. Men wenschte daarbij geen geschiedenis van Batavia in het licht te geven, of eene geschiedenis der Compagnie en van het latere Nederlandsche bestuur, noch een reeks van ingewikkelde oudheidkundige verhandelingen over Batavia, doch alleen in een rijk uitgevoerd plaatwerk vast te leggen, wat er thans nog rest van het oude Batavia, in den meest uitgebreiden zin, slechts verduidelijkt door korten, toelichtenden tekst. De lands-archivaris, Dr. F. de Haan, heeft zich bereid verklaard de leiding van dit werk op zich te nemen.

In Nederland gaat de herdenking uit van het *Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië* te 's-Gravenhage en van het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam.

Eerstgenoemde instelling heeft op zich genomen om het 300-jarig bestaan van Batavia te gedenken door een zoo volledig mogelijke uitgaaf van de brieven, besluiten en andere papieren, afkomstig van Batavia's stichter, Gouverneur-Generaal Jan Pietersz. Coen; ook andere archiefstukken bijv. antwoorden van Bewindhebbers der O.-I. Compagnie, waaraan zal worden toegevoegd een biografie en bibliografie, teneinde een duidelijk beeld te krijgen van den grondlegger van ons Koloniaal gezag in Indië. (Over deze plannen van het Kon. Instituut zie men de in de „Bijdragen" afgedrukte Notulen, in het bijzonder die van 19 Januari j.l.).

Het *Koloniaal Instituut* heeft weder andere plannen. Het meent, volgens een verspreid communiqué (zie bijv. Ind. Merc. van 25 October j.l., blz. 859) tot een passenden vorm van herdenking der stichting van Batavia te kunnen geraken door de inrichting van eene tentoonstelling in het *Stedelijk Museum* te Amsterdam, waarmede men een beeld hoopt te geven van den groei van de aanvankelijke tot „generaal rendez-vouz" van de O.-I. Compagnie bestemde nederzetting tot op heden.

Dat beeld denkt een voor de uitvoering der plannen benoemde commissie te verkrijgen door het bijeenbrengen van schilderijen, stadsgezichten, plattegronden, kaarten, documenten, archivalia, penningen, portretten en boek- en plaatwerken, terwijl modellen van vaartuigen, meubels en andere voorwerpen uit den tijd der Compagnie en het oude Batavia daaraan zouden zijn toe te voegen, en, ter vergelijking, afbeeldingen zouden kunnen worden vertoond van Batavia en omstreken in lateren tijd.

Teneinde die tentoonstelling te doen slagen, zal zeker veel medewerking noodig zijn en de commissie (adres: algemeen secretariaat van het Koloniaal Instituut, Sarphatistraat 36, Amsterdam), zou het op hoogen prijs stellen, wanneer de bezitters van hetgeen kan dienen om de wordingsgeschiedenis van Batavia te doen zien, hunne medewerking verleenden. Al hetgeen kan strekken om een denkbeeld te geven van de levenswijze onzer vaderen in het oude Batavia, zal in het bijzonder welkom zijn, en wanneer de daartoe dienstige voorwerpen tijdelijk in bruikleen aan de commissie worden afgestaan, zou een tentoonstelling kunnen worden ingericht, die op waardige wijze zal bijdragen tot de herdenking van een der belangrijkste feiten uit onze koloniale geschiedenis.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Buitengewone bondsvergadering van Boedi Oetomo.

In *De Loc.* komt van de middagzitting dezer vergadering een verslag voor. Voordat overgegaan werd tot de behandeling van de Indische Middelbare school, kwamen een tweetal moties ter tafel, die beide zonder debat aangenomen werden.

De eerste sprak de wenschelijkheid uit ter beperking van het plantareaal van de suikerfabrieken met 25 pct., vanwege de voedselschaarschte, en de tweede had tot strekking om op spoed aan te dringen bij de onteigening van de particuliere landerijen.

Daarop leidde de heer Dwidjosewojo de besprekingen in over de Inl. Middelb. School.

Na een uiteenzetting van de voorstellen der commissie van advies en na den „onderbouw" en „bovenbouw" besproken te hebben, waarvan de eerste verkregen zal worden door hervorming van de bestaande Muloscholen met vervanging van Fransch en Duitsch door Maleisch, wees spreker erop, dat de beginselen, waarop men de voorstellen gebouwd heeft, goed zijn en zich aanpassen aan de behoeften van het volk. Slechts één wijziging zou spr. wenschen, dat n.l. in elk der drie taalgebieden, waarin Java en Madoera te verdeelen zijn, naast het Maleisch onderwijs in de eigen landstaal: Javaansch, Soendaneesch en Madoereesch gegeven zal worden.

Hij gaf den raad vooral de plannen der regeering te steunen, opdat de I. M. S. er werkelijk komt.

In het debat, waaraan vertegenwoordigers van verschillende afdeelingen deelnamen, opperde men de vrees, dat de onderbouw van de toekomstige I. M. S. minderwaardig zou worden beschouwd aan de drie laagste klassen der H. B. S. en dat daardoor zij, die de eerste drie jaren eener H. B. S. hebben doorloopen, een voorsprong zullen hebben op de bezitters van een diploma van de eerste drie der I. M. S. Behoud van het Fransch en Duitsch in den onderbouw bepleitten deze afdeelingen.

Van andere zijde werd het voorstel gedaan om aan den wensch van het hoofdbestuur uitdrukkelijk dien van opheffing der tegenwoordige Muloscholen te verbinden om concurrentie te voorkomen. De heer Dwidosewojo beantwoordde de verschillende sprekers en bestreed de gemaakte bedenkingen. Wat het Fransch en Duitsch betrof, meende hij, dat in de eerste plaats gevraagd moest worden, langs welken weg de bevolking van Indië opgeleid kan worden deels tot de onderscheidene ambten der nijvere maatschappij, deels tot verdere studie ter bereiking van de hoogere vakscholen in Indië en van de universiteiten in Nederland.

Bij het opmaken van het leerplan is door het opnemen van Maleisch gestreefd naar het contact met de inheemsche bevolking en daardoor moet het onderwijs in Fransch en Duitsch vervallen. Afschaffing van de bestaande Mulo-scholen is een zaak op zichzelf, die afzonderlijk behandeld moet worden.

Het voorstel van het hoofdbestuur werd aangenomen met 48 stemmen vóór, 18 tegen en 5 blanco.

De verslaggever meldt, dat de in het Maleisch gehouden besprekingen op een hoog peil stonden en gaat dan voort: „In de ontwikkeling van deze landen was deze vergadering een verschijningsvorm van beteekenis: een bijeenkomst van Javaansche intellectueelen, die onder eigen en uitstekende leiding enkele van de meest belangrijke aanhangige onderwerpen met ernst onder de oogen zien, en zich van den te volgen koers rekenschap geven. Hoe zou van Deventer, die als lid van de commissie tot voorbereiding van de I. M. S. nog een belangrijk aandeel heeft gehad in de voorstellen dier commissie, zich verheugd hebben, wanneer hij getuige had kun-

nen zijn van zulk een vergadering, waarin met overtuiging het streven van commissie en regeering tot verkrijging van een eigen Indische onderwijsinrichting werd gesteund.''

Voedselvoorziening.

Indië staat den laatsten tijd in het teeken der voedselvoorziening evengoed als het moederland. Allerlei raadgevingen worden aan de hand gedaan, plannen gemaakt en verworpen, en intusschen dreigt de nood, die, volgens de laatste berichten, nog hooger zal stijgen nu door de groote droogte de oogst van padi en djagoeng staat te mislukken.

De G. G. had het voornemen om de suikeraanplantingen over het jaar 1918—1919 met 25 pct. te verminderen, en de aldus vrijkomende velden voor de padi-cultuur beschikbaar te stellen.

Het plan van den landvoogd vond echter geen weerklank bij de residenten, die meenden, dat een groot gedeelte van het volk, dat gewoonlijk in de suiker werkt, door de vermindering van den aanplant te weinig zou verdienen, ja wellicht de verdienste geheel zou missen.

P l a n t e r komt daartegen op in *De Loc.* Hij beweert bij ondervinding te weten — een ondervinding van een 25-jarig leven in de binnenlanden te midden der Inlanders — dat de Inlander dáár gaat, waar wat te verdienen valt.

Hij vraagt, wat de Inl. aan geld heeft, als hij er geen rijst of andere voedingsmiddelen voor kan koopen. Er moeten middelen beraamd worden, die èn geld èn voeding brengen, en daar rijst het hoofdvoedsel is, moeten daarvoor sawahs vrijgemaakt worden.

Dit kan geschieden door de suikerriet-aanplantingen voor het jaar 1918—1919 op de helft terug te brengen; de eigenaars krijgen hun gronden terug en het huurcontract wordt overgeschreven op het oogstjaar 1919—1920.

Doordat afvoer van suiker onmogelijk is en de Javasche Bank geen suiker meer wil beleenen, zal de suiker daardoor niet zoo zwaar getroffen worden.

Het vrijkomende werkvolk zal gedeeltelijk arbeid vinden door het plantklaar maken en het beplanten der sawahs.

De rest der loskomende werklieden kan naar de bergcultuur-ondernemingen geleid worden, waar werkvolk te gebruiken is. Daarenboven ga de regeering onverwijld over tot het aanleggen van spoor- en tramwegen, die reeds lang in voorbereiding zijn.

,,De stukken grond, nu braakliggende als boschreserves, worden aan de bevolking in bruikleen uitgegeven voor zoolang de abnormale tijden voortduren. Beter nog zou het zijn ze voor goed af te staan. Vele van deze gronden zijn geschikt voor gogo's, droge rijstvelden, het planten van djagoeng en andere voedingsgewassen.''

Ook de aanplantingen van katjang tanah, tabak en cassave (op huurgronden) zullen eveneens met 50 pct. verminderd worden, waardoor groote complexen voor de teelt van padi en andere gewassen beschikbaar komen, terwijl het planten van tweemaal padi achter elkaar toegestaan moet worden.

P l a n t e r erkent, dat de door hem aangegeven maatregelen ingrijpend zijn, maar het is de plicht der regeering alles in het werk te stellen om komende slechte tijden het hoofd te bieden, hetgeen alleen kan geschieden door het algemeen belang te stellen boven het individueel belang.

,,Het niet doorzetten van de vermindering van den suikerrietaanplant is een niet goed te praten zwakheid van de regeering, die moge bedenken, dat gebrek aan rijst het ergste is, wat Java momenteel kan treffen. De regeering toone eene vooruitzienden blik te hebben en te kunnen optreden zonder aanzien des persoons.''

Beoordeeling van a.s. stafofficieren.

,,Het vellen van een oordeel, het taxeeren van iemands kundigheden, het peilen van de juiste waarde, welke het individueel intellect in zich verbergt, is wel één van de moeilijkste zaken, welke in het ambtelijk leven aan een gezaghebbende wordt opgelegd. Het is des te zwaarder, omdat naast een bloot objectieve beoordeeling van iemands intellectueele kracht, groote hoeveelheden nevenfactoren van bizonderen aard zich doen gelden, factoren, die als regel van doorslag gevenden invloed zijn op de eindbeoordeeling van den belanghebbende. Dit heeft vaak tot gevolg, dat personen met een functie worden bekleed, van wie het beter ware geweest, dat zij niet tot dien post waren geroepen. Dat dit zijn gevaren medebrengt, behoeft waarlijk geen nader betoog.''

Aldus P. C. K. in *De Loc.*, waar hij de beoordeeling van a.s. stafofficieren bespreekt, en opmerkt, dat bovenstaande omstandigheden zich ook voordoen bij den Generalen Staf, wat voor het leger zeer gevaarlijk is.

Officieren, studeerende aan de Hoogere Krijgsschool, krijgen naast de gewone theoretische lessen ook z.g. opdrachten ter uitwerking, waarvoor ze de gegevens in de bibliotheken terzake kunnen vinden, en welke dan ook ijverig doorsnuffeld worden. Bij wijze van dissertatie moet het slachtoffer een eigen oordeel geven, waarover de betreffende leeraars en directeur slechts hun opmerkingen bekend stellen.

De tactische oefeningen op de kaart en de kaderoefeningen vormen almee de voornaamste gerechten van den wetenschappelijken disch.

De leerling komt van de H. K. S. met een beoordeeling van den directeur en gaat dan naar den Ind. Gen. Staf om beproefd te worden. Door den aard der studie aan de Krijgsschool treden vaak de symptonen van concurrentie sterk naar voren en streeft menig leerling, niet zelden juist de intellectueel minder goede elementen, er naar om zich een

FEUILLETON.

Javaansche Filosofie.*)

Het was feest!

Mas Soero di Wirio uit kampong Soekadana gaf een groote *Slamatan.* [1])

En wel was hier reden toe.

Jaren was hij gehuwd en eindelijk had zijn vrouw — de schoone Katidja — het levenslicht gegeven aan een kind, en nog wel een zoon, een stamhouder.

Het waren geen aangename dagen en jaren geweest, toen na ruim een jaar gehuwd te zijn geweest, het huwelijk kinderloos bleef.

Als voor alle oosterlingen maakt het bezit van een stamhouder een uiterst gewichtig punt uit. Wie toch zal op den daarvoor aangewezen dag, als hij overleden is, zijn graf schoonhouden? Wie zal op de daarvoor bestemde dagen voor het heil van zijn ziel bidden?

Wat had Mas Soero al menige heimelijke toespeling of schimpscheut moeten hooren! En nu?

Eindelijk was dit voor hem zoo gewichtige punt opgelost. En met trots hoorde hij zich door de buren en vrienden aanspreken bij zijn nieuwen naam *Pak Ardian.* [2]) Vader van Ardian!

Een groote slamatan zoude 't worden, al moest hij dan ook veel daarvoor leenen.

Luisterrijk zoude 't feest zijn, 3 dagen *Wajang.* [3]) Een groote *gamelang* [4]), dansmeiden enz. en goed en veel eten en drinken niet te vergeten natuurlijk.

Mas Soero had veel vrienden en vele soedara's [5]) (welke inlander heeft die niet in groote getale!) en per gedrukten, in zeer hoffelijken stijl gestelden brief, werden zij tot 't feest uitgenoodigd, tot welk feest de toestemming van het bestuur, de *Kapala-Kampong* [6]) en van de omwonende Europeesche bewoners reeds verkregen was.

Ook en dit om het feest nog meer luister bij te zetten, waren een aantal *hadjies* [7]) uitgenoodigd, waaronder een zekere hadjie Mohamad [8]) Sidiek uit de naburige kampong Trengaleh.

Hadjie M. S. was niet erg bemind, eer gevreesd om zijn practijken, doch Mas Soero, die hem wel eens noodig gehad had, achtte het diplomatisch hem toch maar te vragen.

Eindelijk brak de groote dag aan of liever de nacht, want tegen 's avonds 8 à 9 uur beginnen de slamatans pas; en gebruiken de heeren pretmakers en dames pretmaaksters den dag om uit te rusten, om 's avonds weer te beginnen.

Hadji was zich wel bewust, dat hij niet bizonder

*) Met vriendelijke toestemming van den schrijver overgenomen uit ,,Het Maandblad van het Personeel der verbonden Petroleum-Maatschappijen''.
Red.-Comm.

[1]) S l a m a t a n. Salamat-an feitelijk heil aanbrengend. Wordt gebezigd in den zin van een feest ter viering van een heuchelijk feit geboorte, huwelijk, bij 't bouwen van een huis enz. bij de inlandsche bevolking. Ook bij 't begin der suiker-campagne bijv. en bij den aanvang van een groot gouvernements- of particulier werk, als aanleg spoorweg, waterleiding, enz. wordt door 't Gouvernement en Europeesche werkgevers ter dege met deze volksgewoonte (adat) rekening gehouden.

[2]) E e n n i e u w e n a a m. Ontvangt een Javaan bij zijn geboorte een naam (veelal aan de Kora-an of het Brata. Joeda ontleent) zoo kiest hij zich (meestal bij zijn huwelijk) een anderen naam, welke weder verandert, zoodra hij ouder wordt.

Zoo zal de kleine Ardian later heeten bijv. Mas Djaja Rasmana en als hij vader wordt van een dochter (naar den naam van zijn kind) Pak Fatima.

Alle inlanders hebben dan ook een zoogenaamde galar (op Sumatra) en alias op Java. Dus Mas Djaja Rasmana alias Pa Fatima.

De Europeanen kennen hem hoofdzakelijk bij zijn tweeden of officiëelen naam (welke in de kampong vaak niet algemeen bekend is, wèl zijn kindernaam en zijn naam als vader van die en die).

[3]) W a j a n g. Schimmenspel van lederen poppen, of door menschen.

De komediespelen zijn op Java in hoofdzaak ontleend aan het Sanskrit Epos, het Mahâbhârata, dat bij de Javanen in den vorm van het Brata-Joeda, zeer populair is.

[4]) G a m e l a n g. Orkest van Inl. muziek-instrumenten.

[5]) S o e d a r a. In dezen zin als verwanten.

goede reputatie te verschaffen bij zijn leeraars, en dus ook bij den directeur.

Dientengevolge krijgt zoo iemand dan een beoordeeling, niet in overeenstemming met zijn werkelijke capaciteiten, en de Ind. Gen. Staf een officier, wiens plaats beter ware ingenomen door iemand met meer natuurlijk intelleet, doch die zich minder op den voorgrond geplaatst heeft.

Aan het thans werkende beoordeelingssysteem, berustende op het oordeel van den directeur der K. S. naast dat van den chef van den Gen. Staf, zijn ernstige gevaren voor den dienst verbonden.

Geruchten zeggen, dat er verandering zal komen en dat officieren-leerlingen, na voltooiing hunner studiën, zonder verdere beoordeeling naar Indië zullen vertrekken.

„De heeren zouden dan voor den vervolge bij keuze worden overgeplaatst bij den Generalen Staf. Indien dit nieuwe beginsel op stipt loyale wijze wordt toegepast, is het ongetwijfeld schitterend en kan de Indische Generale Staf worden voorzien van officieren, die inderdaad de „haver" verdiend hebben. Maar......"

We weten wat „keuze" beteekent, hoe dikwerf minder oirbare handelingen worden verricht, beinvloed door omstandigheden van particulieren aard, zelfs het familieleven betreffende, om zijn doel te bereiken, hoe „kruiwagens" en ander rollend materieel in dienst gesteld wordt om personen aan een positie te helpen, die op die plaats heelemaal niet thuis behooren.

De plaatsing bij keuze zal in verband met de beoordeeling van één man leiden tot een mate van willekeur, welke niet bevorderlijk is voor het dienstvak en ongetwijfeld ontevredenheid zal wekken onder de gepasseerden.

Daarna geeft schr. een voorbeeld, hoe reeds nu op willekeurige wijze met een plaatsing bij den Gen. Staf wordt omgesprongen, doch hij verzuimt om een stelsel aan de hand te doen, waarbij de gebreken vermeden worden, die de beide bovengenoemde systemen aankleven.

Dreigend houttekort.

De menigvuldige houtdiefstallen der laatste jaren verklaart de oud-gouvernementshoutvester W. H. van der Haas in *De Taak* uit de moeilijkheid of onmogelijkheid voor de bevolking om op eerlijke wijze in haar behoefte aan hout te voorzien. Uit zijn artikel heeft *De Loc.* een en ander meegedeeld.

De bevolking kan het benoodigde hout niet dan met veel omslag en moeite en tegen een voor haar doen veel te hoogen prijs krijgen, en toch is hout voor haar even onmisbaar als rijst. Ze neemt, wat ze op eerlijke manier zonder veel omslag en kosten niet krijgen kan. Treedt de bosch- en desa-politie daartegen te streng op, dan wordt de bevolking ontevreden en uit zich die ontevredenheid vaak op onrustbarende wijze.

Als voorbeelden daarvan noemt schr. de Saminbeweging in Rembang, welker volgelingen beweerden, dat de bosschen gemeen goed zijn, waaruit een ieder mag putten naar hartelust en de troebelen van een paar jaren geleden in de afd. Toeban van dezelfde residentie, die door de militaire macht moesten beteugeld worden.

Hetzelfde verschijnsel vertoont zich op de Buitenbezittingen.

Het onderzoek naar de oorzaak van de jongste onlusten in de residentie Tapanoeli wees uit, dat de moeite om de behoefte aan hout te bevredigen mede een der redenen was van de ontevredenheid der bevolking, terwijl in het rekest aan den landvoogd, onderteekend door 20 Bataksche radja's, waarin het verzoek gedaan werd om intrekking van het besluit, waarbij zekere gronden in Tapanoeli in concessie uitgegeven waren, voorkwam, dat die gronden, „waren bedekt met bosch, dat van vroeger tot nu door de bevolking werd gebruikt voor het winnen van boschproducten en voor het kappen van brand- en timmerhout".

Dit rekest, het eerste van dien aard, levert het duidelijk bewijs van den omvang en de diepte van het leed, over de Inl. bevolking gebracht door gebrek aan hout, dat ze voor haar tevreden bestaan noodig heeft. Het is daarom zaak, dat de regeering zorgt, dat de bevolking de beschikking heeft of krijgt over het hout, dat ze noodig heeft.

Met het treffen van de noodige maatregelen mag niet worden getalmd; immers indien de behoefte aan hout begint te nijpen, is daarin maar niet aan-

---

getapt was en onder het gaan naar het feest vroeg hij zich af of ook hij een mooi geschenk in den vorm van *kwé-kwé* (gebak) en andere lekkernijen na afloop van het feest krijgen zou.

Het is n.l. een inlandsche (ook chineesche) gewoonte, dat de gasten zich niet alleen op 't feest te goed doen, doch ook nog vele goede gaven, voor vrouw en kinderen thuis, mede krijgen.

Onderweg hierover peinzende en de kansen van voor en tegen berekenend, hoort hij plotseling in een boom, een eind van den weg afstaand, 't geluid van een *gekko*. [9]).

Hij blijft stilstaan en luistert:

Rrrrrt, Rrrrrt, Rrrrrt, Gekko, Gekko, Gekko, Gekko, Gekko.

Nu is voor een Javaan dit tellen van 't aantal slagen, welke een Gekko geeft, zoo ongeveer 't zelfde als van onze jongelui 't knoopen tellen: ja, neen, ja, neen, of als voor onze lieve lezeressen 't tellen der bloemblaadjes van een madeliefje, hij bemint me, hij bemint me niet!

Hadjie Sidiek, in dit oogenblik meer materialistisch aangelegd, ging het er om, te weten of hij een geschenk mee naar huis zoude krijgen of niet.

Die akelige Gekko had zijn opkomende feeststemming leelijk in de war gestuurd, want Gekko telde 5 slagen. Hadjie was met neen begonnen en met neen geëindigd.

Hadjie gaat desniettemin toch naar het feest en vergeet door de vriendelijke ontvangst, 't vele geboden plezier en 't goede eten en drinken weldra zijn leed, en tegen het morgengloren, als hij naar huis gaat, heeft hij tegen verwachting een groot pak lekkers mede gekregen.

Moede, doch dankbaar en voldaan, gaat hij huiswaarts en op den terugweg, bij de plek gekomen waar de Gekko hem in den vooravond zoo teleurgesteld had, herinnert hij zich 't geval, wordt nijdig, dat 't akelige beest hem belogen heeft en zooveel zure oogenblikken bezorgd en...... zint op wraak.

Hij loert en kijkt in den boom, en ja'wel, daar ziet hij Gekko zitten, maar te hoog om hem met zijn wandelstok een afstraffing te geven.

Hadjie kijkt en ziet rondom zich. Wacht daar ziet hij verder op, bij een huisje, een langen bamboestok. De wrake is hem.

Zijn pakje neergezet, vlug den stok gehaald en nu er op los: Pats, pats, pats. Gekko ontwijkt de slagen en vlucht verschrikt buiten 't bereik van zijn belager.

Hadjie, hoe langer hoe nijdiger, begint nog in den boom te klimmen doch alles te vergeefs, hij laat zich weder op den beganen grond vallen en brengt den stok naar zijn plaats terug.

Vermoeid en wrevelig gaat hij naar de plek, waar hij zijn pakje heeft neergezet, doch hij vindt slechts zijn ledige zakdoek, waarin zijn feestgave geknoopt geweest was.

Een *gladakker* [10]), die het lekker beetje in den neus gekregen had, heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om het te verwerken.

Plotseling klinkt heel hoog uit den boom: Rrrrrt, Rrrrrt, Rrrrrt. Gekko! Gekko! Gekko!

En Hadjie Siediek zegt gelaten: Allahillallah. Ja de Gekko heeft gelijk gehad: ik zou niets mee thuisbrengen.

Dit is Javaansche filosofie.

P. C.

[6]) Kapala-Kampong. Dorpshoofd.

[7]) Hadjie. Een hadjie is niet een priester. Het is iemand — man of vrouw — die aan den hem door de Koraän opgelegden last om het graf van zijn profeet (Razoel) eens in zijn leven in Mekka te bezoeken, voldaan heeft. Deze Mekka-tocht heet hadsj.

Een hadjie is dus niets anders dan een Mekkaganger. Bij zijn terugkomst wordt hij (of zij) aangesproken met den naam van Toewan hadjie.

[8]) Mohamàd. Wordt deze naam voor gewone stervelingen wel uitgesproken. Mohamàd, de naam van den profeet moet onveranderlijk luiden: Mohàmad.

[9]) Gekko. Boomhagedis.

[10]) Gladakh. Kamponghond. Een gedégenereerd hondenras; bij opkomende en volle maan kunnen deze lieve dieren 's nachts door hun gehuil de nachtrust soms leelijk verstoren, daar zij de lieflijke gewoonte hebben tegen de maan te blaffen en daarom ook wel maanblaffers genoemd worden.

stonds voorzien. Meerdere tientallen van jaren zijn daarvoor als regel noodig.

Aan de hand van wetenschappelijke geschriften betoogt schr., dat het in de geheele wereld met een aantal bodemproducten ten einde loopt. In Duitschland zal dat met het hout het geval zijn, wanneer de bevolking tot het dubbele zal zijn aangegroeid.

En in Ned.-Indië is het eveneens gesteld.

Met behulp van cijfers van den inspecteur H a m heeft de heer v a n d e r H a a s berekend, dat bij toename van de bevolking met 3 pct. 's jaars het boschareaal op Java moet worden uitgebreid met nog minstens 4 millioen bouw, om te kunnen voorzien in de houtbehoefte der bevolking.

De kosten van aanleg dier bosschen op 40 gld. per bouw stellende, zouden in den loop der nu volgende 25 jaren ruim 160 millioen noodig zijn. Laat men de zaak op haar beloop, zoo zullen geen politiemaatregelen in staat zijn Java's bosschen tegen algeheele vernieling te beschermen en men kan dan Java als cultuurland van beteekenis wel afschrijven.

,,Daar de overige hout-produceerende landen uit steeds kleiner wordende bosschen moeten voorzien in de eigen houtbehoefte, terwijl de wereldbehoefte aan hout gelijken tred houdt met het aangroeiend bevolkingscijfer, zullen de houtprijzen een aanmerkelijke stijging ondergaan en mag daarom de verwachting worden uitgesproken, dat het kapitaal, in den aanleg van bovenbedoelde bosschen gestoken, eenmaal goede rente zal afwerpen.''

Suriname.

In ons nummer van 24 October schreven wij: ,,De bevolking van Suriname is te heterogeen, dan dat het mogelijk zou zijn raskwesties naar voren te brengen. Men zoeke naar andere banden van gemeenschap. Voor die het wel meenen met hun geboorteland, zijn deze te vinden. Ook voor Suriname zal na den wereldstrijd samenwerking van allen noodig zijn. Daarom geen op niets gegronde, kunstmatige scheidingslijnen.''

In ,,De Surinamer'' van 4 en 11 Augustus vinden wij nu, onder het opschrift ,,*Waar het kwaad schuilt*'', een gemoedelijk artikel, dat de behartiging overwaard is.

,,De wonde — aldus het blad — welke onze Surinaamsche maatschappij bloedarmoedig maakt, is gebrek aan onderlinge samenwerking, gebrek aan onderlinge waardeering.''......

,,Wanneer wij onze blikken op den toestand van Suriname vestigen en, met weemoed in het harte, de achterlijkheid, de armoede en het gebrek dezer schoone Kolonie beschouwen, dan vragen wij ons zelven met angstige verwachting af, welke toch de oorzaken zijn kunnen van al dat leed, van al dat ongeluk?

En wanneer wij onbevooroordeeld, vrij en zonder schroom onze meening openbaren, dan luidt ons antwoord: Suriname kent geen eendracht.''......

,,Juist om de oneenigheid, welke alhier heerschende is, wordt niet alleen weinig tot stand gebracht, wat het maatschappelijk welzijn der Kolonie bevordert, maar ook de welvaart der particulieren gaat voortdurend achteruit, en een algemeene toestand van kwijning is het bittere gevolg der onderlinge onverdraagzaamheid van kinderen van hetzelfde Land''......

,,Indien de inboorlingen eerlijk willen erkennen, dat zij aan zich zelven overgelaten niet het gewenschte doel kunnen bereiken, en de Europeanen steeds voor oogen houden, dat zij rechtvaardigheidshalve verplicht zijn het belang der Kolonie naar vermogen te dienen, dan zullen de handen gezamenlijk aan het werk geslagen en de zaken goed behartigd en tot groot resultaat gebracht worden.

Maar om deze gewenschte verstandhouding meer algemeen te maken, moet van beide zijden met zekeren geest van opoffering worden gehandeld''......

,,Geleidelijk zijn wij gekomen tot de bespreking der verschillende partijen, welke onze Kolonie jammerlijk verscheuren.

Al deze partijen trachten elkander zooveel mogelijk afbreuk te doen, en elkander met alle macht te dwarsboomen. De beste krachten worden alzoo verspild om onze maatschappij te verzwakken in plaats van ze aan te wenden ten gunste der algemeene welvaart.''......

Ziedaar eenige grepen uit het artikel van ,,De Suriname''.

Of deze wijze raadgevingen in goede aarde zullen vallen?

Wij, die geregeld op de hoogte trachten te blijven van hetgeen er in de kolonie voorvalt en daartoe grootendeels op de nieuwsbladen zijn aangewezen, worden dikwijls onaangenaam getroffen door den fellen toon der polemieken, fel ook daar waar met een zakelijke behandeling van zaken meer te bereiken zou zijn. Wij willen niet beweren, dat dit specifiek Surinaamsch is. Felle kritiek komt overal voor, maar in een kleine maatschappij, waar ieder in een glazen huis woont en men elkander dagelijks als het ware tegen het lijf loopt, werkt die felheid langer na en sticht zij meer kwaad. Als men dit in het oog wilde houden zou er reeds veel gewonnen zijn. De toejuiching van een zeker deel van het publiek, dat er zich in verkneukelt als de een of ander in de krant ,,gewasschen'' wordt, zal men moeten missen, maar wie kan op die toejuiching gesteld zijn?

* * *

,,*De West*'' van 13 Augustus schrijft:

,,In Demarara heerscht een mica-koorts die sterk herinnert aan de vroegere goudkoorts.

Engeland heeft mica noodig voor de munitiebereiding en wekt de bevolking zijner koloniën op deze delfstof te ontginnen. Zooals men weet, komt mica voor in de Guyanas. Of er exploitabele hoeveelheden zijn is nog niet bekend. In Demerara zijn in den laatsten tijd ettelijke vergunningen aangevraagd tot onderzoek naar de aanwezigheid van mica.

Volgens de jongste Argosy's is de micakoorts ook reeds overgeslagen naar Suriname en zijn van hieruit reeds aanbiedingen van mica-houdende terreinen aan Demerara gedaan.

Men vraagt zich nu in Demerara af, of de kolonie eventueel uitvoer van deze delfstof naar oorlogvoerende landen zal toestaan.''

Wij herinneren ons jaren geleden mica te hebben gevonden in den heuvel op Mongo aan de Cotticarivier, de tegenwoordige werkplaats van de Bauxite-Company.

* * *

Wij lezen in ,,*De West*'' van 20 Augustus: ,,Evenals ten aanzien van Nederlandsch Guyana, is door de deskundigen ten aanzien van Britsch Guyana verkondigd dat de geologische formatie de aanwezigheid van petroleum in den bodem uitsluit. Hetzelfde is vroeger ook gezegd van Venezuela. Doch in de laatste jaren zijn daar uitgestrekte petroleumvelden aangeboord. Dit feit heeft — naar wij in de *Argosy* van Demerara lezen — verandering gebracht in de houding van Engelsche kapitalisten. Van verschillende zijden zal weldra het onderzoek naar petroleum in Demerara worden ter hand genomen.''

* * *

Hetzelfde blad deelt nog mee, dat de heer Fairweather zich verzekerd heeft van kapitaal om het onderzoek en de ontginning van zinnaber in Suriname ter hand te nemen.

* * *

In hetzelfde nummer lezen we nog: ,,Naar wij vernemen is de heer P. Tiffany er eindelijk in geslaagd om de onderhandelingen met de Fransche regeering in zake zijne concessie aan de Marowijne tot een goed einde te brengen.

De heer Tiffany vertegenwoordigt een zeer kapitaalkrachtig Amerikaansch consortium, dat al sedert ettelijke jaren concessie heeft gevraagd voor een machinale goudbagger inrichting aan de Marowijne. Om die concessie te kunnen verleenen, was de samenwerking noodig zoowel van Fransche als van Nederlandsche zijde en moest een traktaat tot stand komen tusschen de wederzijdsche regeeringen, wat heel wat voeten in de aarde heeft gehad, en daarna waren er weder van Fransche zijde formaliteits-bezwaren ontstaan, die nu eindelijk uit den weg zijn geruimd.

De heer Tiffany is van Parijs vertrokken naar New York en denkt over enkele maanden hier te zijn om het bedrijf grootscheeps met electrisch gedreven baggermotoren aan te vangen.''

* * *

Ten slotte uit hetzelfde blad:

,,De Gouverneur vereenigde gisteren ten zijnent

de besturen der beide landbouwvereenigingen om te overwegen welke maatregelen te nemen zijn om den afscheep onzer producten naar Nederland te verzekeren.

Na afloop der bijeenkomst heeft de Gouverneur zich telegrafisch in verbinding gesteld met het Ministerie van Koloniën."

Bij herhaling hebben wij in dit weekblad gewezen op de noodzakelijkheid om een stoomschip naar Suriname te zenden ter afhaling van de daar opgehoopte landbouwproducten.

Duizenden balen koffie en cacao, waaraan wij hier zoo'n gebrek hebben, liggen daar te wachten.

De reis *heen* en *terug* duurt zes weken. Gaat er nù een schip dan kan het hier vóór Kerstmis terug zijn.

* * *

Bij Kon. Besl. van 19 October is M. Nassy, op zijn verzoek, eervol ontslagen als buitengewoon lid van den Raad van Bestuur in de Kolonie Suriname, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Curaçao.

In de Curaçaosche bladen van begin Sept. j.l. lezen wij, hoe Hr. Ms. 38ste geboortedag ingevolge H. Dr. te kennen gegeven verlangen, in de kolonie herdacht werd alleenlijk door het houden van buitengewone, plechtige godsdienstoefeningen in de kerken der verschillende gezindten, waarbij gebeden werden opgezonden voor het behoud en het bestendig welzijn der geliefde Vorstin, aan Wie het gelukken moge, Nederland, zooals tot dusverre, uit den onzaligen wereldbrand te houden, die zulke heillooze gevolgen voor een groot deel der menschheid medevoert.

* * *

In de gymnastiekzaal der Hendrikschool hadden ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin, gymnastische oefeningen enz. plaats, waaraan de leerlingen dier school, onder de bekwame leiding van hun gymnastiekonderwijzer, den heer B. J. Wijtenburg, deelnamen.

Ouders en verzorgers der leerlingen hadden vrijen toegang.

In het *Theater Naar* werd terzelfder gelegenheid een gemengde avond door de Gezusters Gonzalez gegeven, opgedragen aan den Gouverneur, den Procureur-Generaal, aan het consulair lichaam, de militairen en ingezetenen van het eiland in het algemeen.

* * *

Ook lezen wij, hoe de Gouverneur der kolonie, vergezeld van den Procureur-Generaal, den garnizoenscommandant en ZHEG.'s militairen adjudant, een bezoek bracht aan den sisal-aanplant op *Mount Pleasant*, alsmede aan het 4e en 5e district van het eiland.

* * *

Reeds sedert enkele weken heeft de hiertoe ingestelde commissie een aanvang gemaakt met het inzamelen van bijdragen voor den bouw van de nieuwe Protestantsche kerk. Naar de *Cur. Crt.* vernam, heeft zij veel succes gehad.

* * *

De Vrijmoedige meldt, dat eerlang een derde vrijmetselaarsloge op Curaçao tot stand zal komen en dat er bereids vele leden daarvoor zijn.

* * *

Het Generaal-Agentschap van den K.W.I.M. heeft telegraphisch bericht uit New York ontvangen, dat 38 Curaçaonaars, die indertijd in dienst waren van deze stoomvaartlijn, als passagiers van een ongenoemde boot te New York zijn aangekomen. Onderweg overleden: Lamberto Lobs, Hipolito Schoop, Mozes Mendez, Carlos Leseur en Bernardo Wever.

* * *

Van de volgende maand September af zullen de stoomschepen der maatschappij *New-Orleans en South American Steamship Company*, die tot de *Organisation Grace* behooren, hunne reizen aanvangen. Deze stoomschepen zijn modern in alle opzichten. Zij varen onder Amerikaansche vlag en zullen eens per maand de verschillende havens van West-Indië en Venezuela aandoen.

De hh. S. E. L. Maduro en Sons zijn, blijkens eene door hen openbaar gemaakte kennisgeving, benoemd tot agenten dier lijn.

* * *

De rupsenplaag in de mais.

Onder dit hoofd schrijft Dr. P. J. van Breemen, waarn. landbouwkundige, een uitvoerig artikel in de *Cur. Crt.* van 6 Sept. j.l. en komt daarbij tot het besluit:

,,Men vond als beste middel een mengsel van loodarsenaat en zetmeel in de verhouding van 1 op 30 volumedeelen, waarbij maismeel gezeefd is.

Het loodarsenaatmengsel wordt uitgestrooid met behulp van een gewone schrijfpen, die men met de punt in een houtje steekt en waarvan de halfholle steel een voldoende hoeveelheid van het vergiftige mengsel kan bevatten om in het hart van elke plant te storten.

Men dient er dan echter zorgvuldig voor te waken, dat het mengsel niet voor onvermengd maismeel aangezien en tot ,,foensji'' bereid wordt. Het beste doet men met het middel eerst te bereiden, wanneer men het noodig heeft en in geen grooter hoeveelheid dan men op dat oogenblik denkt te kunnen gebruiken.

Een proefnemer op een der Engelsche Antillen schrijft over de uitwerking als volgt: De planter wordt niet in twijfel gelaten ten aanzien van het resultaat, daar de rupsen het hart van de zaailingen verlaten, wanneer het vergift, dat zij verorberd hebben, ze begint te kwellen. Men vindt ze daarna uitgestrekt en dood op de bovenvlakte van de breede bladschijven liggen. De ondervinding heeft ons geleerd, dat, wanneer het mengsel even voor zonsondergang aangewend wordt, de rupsen den volgenden morgen degelijk dood zijn.

Een nauwkeurige proef werd genomen door elke zaailing op een stukje grond van $^1/_5$ H.A. afzonderlijk na te gaan en hoewel de aantasting aanzienlijk was geweest tengevolge van vertraging in de ontvangst van het loodarsenaat, werd geen enkele rups in leven gevonden veertien uur na het tijdstip van toediening van het vergif.''

Waar het middel door verschillende proefnemers zoo deugdelijk geoordeeld en om de gemakkelijke bereiding en de zuinige en eenvoudige wijze van toediening warm aanbevolen wordt, verdient de aanwending ervan bij den verbouw van kleine en groote mais op onze eilanden de volle aandacht. Voldoet het ook hier in dezelfde mate als daarginds, dan zal het droevig schouwspel van kaalgevreten velden en grondjes tot het verleden gaan behooren. In dit klimaat is het eerste zaaisel dikwijls het eenige, dat hoop op oogst kan geven. Weet men dit van vernieling door de rups te vrijwaren, dan zullen tijd, moeite en geld, aan de bestrijding van de rupsenplaag ten koste gelegd, stellig nooit tevergeefs besteed zijn, indien het weer ook van zijn kant meewerken wil!''

WAT DE INLANDER ZEGT.

Islamitisch Onderwijs. De *Djawa Tengah* deelt mede, dat op de vergadering van de ,,*Tentara Nabi Mohamad*'' laatstelijk in Juni j.l. te Soerabaja gehouden, *Tjokro Aminoto* de noodzakelijkheid te kennen gegeven heeft van de tot standkoming van een Hooge School op Islamitischen grondslag, zoomede dat op alle scholen van middelbaar, mulo en lager onderwijs, onderricht in den Islam gegeven wordt ten behoeve van de Inlandsche bevolking.

Wenschen der Minahassa. De *Pewarta Soerabaja* geeft een overzicht van een lezing van majoor *Wawoeroentoe*, die tot lid van den Volksraad gekozen werd. Zij werd gehouden voor de *Persarikatan Minahassa*, afdeeling Soerabaja, waarin hij mededeeling deed van de te volgen politiek, welke ook overeenstemde met de wenschen en verlangens van de geheele bevolking der Minahassa. Hij nam tot uitgangspunt het in 1679 door de Minahassa met de O.-I. Compagnie gesloten kontrakt, terwijl hij het voornemen te kennen gaf om in den Volksraad de gelijkstelling van de Minahassers met de Nederlanders aan te vragen. Hij achtte de heeren- en negorijdiensten in de Minahassa een vernedering voor de bevolking. Deze gevoelt dit ook zoo, ten bewijze waarvan zoovele Minahassers hun geboortegrond verlaten. Hij vond 't aanbevelenswaardig, dat die verplichte diensten door een landrente vervangen zouden worden, welke afhankelijk werd gesteld van de gegoedheid der bevolking. Hij toonde aan, dat thans in de Minahassa meer belasting betaald wordt dan in eenige andere streek van Ned.-Indië. Erkentelijk was hij voor de weldaden, die de Regeering aan het Minahassaasche volk geschonken heeft, zooals ten aanzien van het onderwijs, volkscredietwezen, de verbetering van de wegen en de irrigatie. Hij betreurde 't evenwel, dat er nog geen burgerlijke stand voor de bevolking was ingevoerd, en dat de voorziening in geneeskundige behandeling nog veel te wenschen overliet. Indien de voor de Minahassa beloofde decentralisatie tot stand zal zijn gekomen, dan hoopte hij, dat het kiesrecht niet alleen aan de mannen, maar ook aan de vrouwen zou worden toegekend en dat de leden en de voorzitters van de locale raden door de bevolking zelf gekozen zouden worden. De Minahassa verzocht vurig als de 12e provincie van Nederland erkend te worden. Spreker hoopte, dat de kleine Minahassa eenmaal groot zou worden met en onder de leiding van Nederland. Daarna stelde hij voor het Wilhelmus in het Maleisch te zingen en een driemaal herhaald hoera voor de Koningin aan te heffen, waartoe al de aanwezigen overgingen.

Inl. Landbouw. De *Nerätja* bevat een artikel, waarin wordt gezegd, dat al die verschillende onderwijsinrichtingen, die de Inlanders van de Nederlandsche Regeering ontvangen hebben, slechts ten bate zijn van het gevloekte kapitaal. De bevolking zelve heeft er geen profijt van. Ten aanzien van de *Opleidingsschool voor Landbouwleeraar* dient evenwel een uitzondering gemaakt te worden. Deze is volgens schrijver de eenige inrichting, waarvan *Kromo* profijt hebben kan. Daar is er één maar, de traktementen van de leeraren zijn daarbij zoo gering, dat zij wel spoedig naar een betrekking bij het kapitaal zullen solliciteeren, dat een betere positie verzekeren kan. Wat — alzoo gaat de schrijver voort — het Nederlandsch bestuur tot nu toe in het belang van den vooruitgang van den landbouw gedaan heeft, 't beteekent niet veel.

Hoe zijn thans de rijstprijzen? En hoe waren zij vroeger? En hoe is 't met de prijzen van de andere voedingsmiddelen gesteld, vroeger en nu? Java heeft nu rijst van buiten noodig en wel tot een hoeveelheid van 13 pCt. van de eigen rijstproductie. Als deze rijstinvoer stop gezet wordt, komt er zeker gebrek. Voor dit jaar heeft het Departement van Landbouw het verbod ingetrokken om de droge suikervelden met *padi* te beplanten, maar de schrijver acht 't ook noodig, dat voor 't vervolg gewaakt wordt, dat men niet meer van rijstinvoer van buiten afhankelijk zij. Daarom is 't noodig, dat woeste gronden worden uitgegeven niet alleen aan Europeanen, maar ook aan Inlanders. Er is volstrekt geen bezwaar, dat Europeesche ondernemingen in het leven geroepen worden, indien zij maar geen beletsel vormen voor de inlandsche bevolking om zich in haar levensonderhod te voorzien. Ten slotte brengt de redacteur de volgende punten bij het bestuur in ernstige overweging: 1e. Geen gronden meer in erfpacht uit te geven, indien de reeds uitgegeven gronden nog niet beplant zijn;

2e. Aan de erfpachters, die hunne gronden nog niet ontgonnen hebben, een termijn te bepalen, waarin zij alsnog met de exploitatie moeten aanvangen, bij gebreke waarvan de vergunning zal worden ingetrokken.

Het Belastingstelsel. De *Neratja* vindt ook, dat dit niet billijk is. De Inlanders moeten tot 25 pCt. van hun inkomen betalen. Europeanen en andere vreemdelingen betalen hoogstens 12 pCt. Ook is 't onbillijk, dat de Inlandsche ambtenaren van de belastingen zijn vrijgesteld. Terwijl de Inlanders percentsgewijs meer betalen, staan zij in rechten en lusten bij de andere bevolkingsgroepen ten achter. Het onderwijs, bijv., is niet zoo uitgebreid. Het schoolgeld is onevenredig hoog. Het dessaonderwijs, dat geheel door de bevolking bekostigd wordt, is beneden peil. De post voor het onderwijs is op de begrooting voor een geringer aantal Europeanen veel grooter dan voor een grooter aantal Inlanders.

De schrijver is 't niet eens met het voorstel van het *N.I.O.G.* (N.I. Onderw. Genootschap) om gratis onderwijs aan de Inlanders te geven, want daardoor zullen 's lands inkomsten verminderen, wat aanleiding zal geven tot verhooging van de belastingen, en verzwaring van den druk der Inlandsche bevolking. Nu betalen toch reeds slechts de gegoeden schoolgeld; de onvermogenden zijn daarvan vrijgesteld.

Wensch naar Coöp. Fabrieken. Naar aanleiding van het bericht, dat de Regeering een theefabriek te Tjitjoeroeg (Soekaboemi) heeft ingehuurd, waar de bevolking haar theebladeren tegen billijken prijs verkoopen kan, zegt de *Neratja*, dat één fabriek in de afdeeling Soekaboemi niet voldoende is. Eigenlijk moesten er coöperatieve fabrieken opgericht worden.

Opmerking. Een inzender uit Kotaradja klaagt er in hetzelfde blad *(Neratja)* over, dat de Europeesche ambtenaren in Atjeh vivres indemniteit genieten van *f* 0.70 en *f* 1.50 per dag. Aan de Inlandsche ambtenaren wordt zij niet toegekend. 't Is te hopen, dat nu in dezen duren tijd deze landsdienaren toch ook begunstigd zullen worden.

In hetzelfde blad schrijft iemand uit Makasar, dat het te hopen is, dat aan de Menangkabauers, die in 1908 in het belang der openbare rust en orde in het Gouvernement van Sumatra's Westkust, te Makasar geïnterneerd worden, vergunning zal worden verleend naar hun geboortegrond terug te keeren. Aan andere lotgenooten werd dit reeds toegestaan, vermits de rust in bovengenoemd gewest reeds hersteld is.

In hetzelfde blad wordt opgemerkt, dat onder het personeel van Secretaris en Commiezen in den Volksraad geen enkele Inlander benoemd is.

Ook wordt de wenschelijkheid uitgesproken om in den Volksraad een paar translateurs aan te stellen, die een juiste Maleische vertaling van het officieel verslag der Handelingen opmaken, opdat de Maleische pers in staat gesteld worde hare weetgierige lezers volledig in te lichten.

Ook wordt weer het feit gereleveerd, dat meer en meer onder de Inlanders de lust ontbreekt, om bij het Binnenlandsch Bestuur in dienst te treden. De schrijver schrijft 't toe aan de hondsche behandeling, die vele Inlansche ambtenaren van de zijde der Europeesche chefs ondervinden. Ook is de opleiding minder geschikt. Bij bevordering in de hoogere rangen heerscht willekeur. De voorkeur wordt gegeven aan domme aristocratenzonen boven hen, die hoewel van minder hooge geboorte, goeden verstandelijken aanleg bezitten.

De *Neratja* wijst er op, dat zoovele Javanen hun land verlaten, om als kontraktanten op Sumatra te gaan werken, omdat in hun eigen land zooveel gronden te kort komen voor den eigen landbouw.

Menangkabausche Vereeniging. De *Oetoesan Melajoe* releveert de resultaten, die de oprichting van de groote Javaansche Vereenigingen *Boedi Oetomo* en *Sarekat Islam* tengevolge gehad heeft en zegt dat nu een Menangkabausche vereeniging tot stand zal komen. Den 16en Juni j.l. werd te Fort de Kock een groote vergadering gehouden. Wel is waar bestaan er reeds verschillende plaatselijke en vakvereenigingen in Menangkabau, maar nu wil men daar een groote vereeniging hebben, die de algemeene belangen zal behartigen en de candidaten voor den Volksraad zal aanwijzen. Deze vereeniging zal niet in tegenstrijd komen met de aloude Menangkabausche adat. Zij zal overigens zoo neutraal mogelijk zijn, geen werktuig van de eene of andere partij. Het Menangkabausche standpunt zal gehandhaafd worden tegenover *Sjariat* en *Igama*, zoowel als tegenover de verschillende Tarekats (sekten). Verder wordt overwogen dat het bestuur van de nieuwe vereeniging goede betrekkingen zal aanknoopen en onderhouden met de Menangkabausche kolonisaties in Atjeh en andere streken. De handel zal in Menangkabau moeten worden ontwikkeld, opdat de welvaart in het land zal worden bevorderd. Evenzoo de landbouw, veeteelt en nijverheid. De inzending op tentoonstellingen moet worden aangemoedigd, ja tentoonstellingen moeten worden georganiseerd. De belangen van het onderwijs moeten worden behartigd en zoo noodig daarvoor de medewerking van de bevoegde autoriteiten ingeroepen. Aan behoeftigen moet steun worden verleend, de aandacht van het bestuur moet daarop worden gevestigd, kortom het stoffelijk en geestelijk welzijn van den kleinen man moet worden bevorderd.

Verder wordt in overweging gegeven om het eerevoorzittersschap aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur aan te bieden en het beschermheersschap aan den Kolonel Militairen Kommandant.

De eerste Javaansche vrouw bij den Pandhuisdienst. Iets nieuws bij den Pandhuisdienst is het bericht in de „*Schatter*" (Maleische editie), dat bij beschikking van den Dienstchef is benoemd tot 2e reserveschrijfster bij het pandhuis te Poerwokerto, mejuffrouw *Soekijah*, stamboek no. 7702, particuliere te Banjoemas. Ziezoo, het eerste schaapje is over den dam, spoedig zullen er wel meer volgen. De jongere beambten in mijn pandhuis, nog al liberaal aangelegd en niet afkeerig van een aardig snoetje (het gezicht wil toch ook wat hebben), verheugen zich bij het lezen van het bericht al in het vooruitzicht van met vrouwelijke collega's samen te werken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De Chineesche Vrouw. Naar aanleiding van den

brief van den heer Van Kol aan mevrow The Giokhian (zie het vorige weekoverzicht) redactrice van de te Padang verschijnende *Sinar Sumatra*, heeft deze dame een artikel geschreven, dat overgenomen is in de meeste Chineesch-Maleische dagbladen. De schrijfster publiceert drie voorstellen n.m. 1e. Gelijk aandeel in erfenissen voor zoons en dochters. 2e. Gelijkheid van rechten tusschen mannen en vrouwen. 3e. Verbod aan mannen om hun vrouw(en) te slaan en uit te schelden, haar weg te jagen of van haar te scheiden, zonder schuld van de zijde der vrouw.

In de *Sin Po* zegt een schrijver niet te gelooven, dat voor de Chineesche vrouw ooit rechten kunnen worden verworven, indien niet de Chineesche vrouwen zelf breken met de oude adat om meisjes van af haar 13e jaar op te sluiten. Zoolang de Chineesche vrouwen in N.-I. niet meerdere vereenigingen hebben, waardoor, zooals bij mannen het geval is, de niet geschoolde onontwikkelde vrouw kan profiteeren van de kennis van haar gelukkiger zusters, zal echter met dat blijfsel van den ouden tijd, dat nu nog op Batavia en andere groote plaatsen door velen wordt aangehangen, moeielijk uit te roeien zijn.

Chin. Politieke Vereeniging. Op initiatief van de heeren Tjoa Bing Liong, Phoa Kian Kie en Gouw Peng Liang is een vergadering belegd in het gebouw van de vereeniging *Oen Tong Hwee*. Blijkens de circulaire, waarin ook vermeld werd, dat het Chineesche lid van den Volksraad, de heer H. H. Kan zou komen, zou op die vergadering gesproken worden over de door de in Indië wonende Chineezen te volgen politiek. Aan de uitnoodiging van voormelde drie heeren hebben een 30-tal personen gevolg gegeven, waarvan de meesten vertegenwoordigers waren van te Batavia gevestigde vereenigingen. Om circa half acht opende de voorzitter de bijeenkomst en heette de aanwezigen welkom. Hij zette het doel der vergadering uiteen en vroeg den aanwezigen, of het nog geen tijd was voor de Chineezen om zich politiek te vereenigen, teneinde met kans op eenig resultaat, een actie te kunnen voeren tot verkrijging van rechten. Spreker wees op de verschillende vereenigingen door Inlanders opgericht, van welke corporaties veel kracht uitgaat. In de eerste plaats, zoo zeide spr., diende echter uitgemaakt te worden, welken koers de in Indië geboren Chineezen dachten te volgen. Het is bekend, dat o.a. slechts zij leden van gemeenteraden kunnen worden, die Nederlandsch onderdaan zijn. Hij vroeg: wat de vergadering van die kwestie dacht? Of men er in wilde berusten, dat volgens de wet op het Nederlandsche onderdaanschap, de in Indië geborenen Nederlandsch onderdaan zijn.

Na eenig debat bleek men het unaniem eens om die kwestie niet meer ter sprake te brengen en zich naar de overeenkomst tusschen China en Holland aangegaan te gedragen.

Toen bij de rondvraag niemand het woord verlangde, werd den heer T. L. Tan gevraagd, of hij betreffende de op te richten vereeniging wel zijn zienswijze wilde mededeelen. Deze echter wilde liever van den heer Kan hooren wat dit lid van den Volksraad over de zaak dacht. De heer Kan, die daarna gevraagd werd om zijn meening ter zake uiteen te zetten, zeide dat hij aan hetgeen hij bereids in den Volksraad gezegd heeft betreffende het standpunt der in Indië geboren Chineezen jegens de Regeering slechts weinig had toe te voegen. Spr. is van meening, dat de belofte, door de Regeering gedaan in verband met zijn rede, om aan billijke wenschen der Chineezen tegemoet te komen, wel spoedig gestand zal worden gedaan. Spr. sprak van een tijdsverloop van drie jaar. Niettemin zal het echter goed zijn wanneer het verzoek, door spr. in den Volksraad voorgebracht, gesteund zou kunnen worden door een groote Chineesche Vereeniging met aanzienlijk ledental over geheel Java, die met terzijdestelling van onderlinge oneenigheid, krachtig kan werken voor de verkrijging van rechten. Wel is waar toch zal voorshands slechts de Regeering hebben uit te maken, wanneer en op welke wijze den Chineezen gelijke rechten als den Europeanen kunnen worden gegeven, de tijd zal echter niet ver meer zijn, dat de Volksraad een wetgevend lichaam zal worden en als zoodanig zelf over aangelegenheden betreffende de verschillende bevolkingsgroepen in Indië beslist. Het is daarom niet te vroeg om reeds nu een begin te maken om zich te vereenigen, teneinde eenigen invloed te kunnen uitoefenen op de verkiezingen van de gemeenteraden om later weer zetels in den Volksraad te kunnen erlangen. Daarna voerde de heer Tan het woord, die meende, dat het niet noodig was om een nieuwe vereeniging op te richten. Deze spreker was van gevoelen, dat men van de bestaande Tiong Hwa Hwe Koan vereenigingen voor dat doel zou kunnen partij trekken. Men had dan slechts de statuten van die vereenigingen eenigszins te wijzigen, om gebruik te kunnen maken van bestaande organisaties. Hiertegen voerde de heer Kan aan, dat een nieuwe vereeniging juist om het nieuwe meer resultaat zou geven. De vereeniging Tiong Hwa Hwe Koan (schoolvereeniging) te Batavia bijv. heeft zijn bestaan te danken aan de zoogenaamde afdeeling B., een begrafenisfonds; zonder de contributie van de leden van die afdeeling zou wellicht de vereeniging voor grooter moeilijkheden zijn geplaatst om de kosten te dragen. De voorzitter van deze vereeniging opperde ook bezwaren tegen de door den heer Tan voorgestelde verandering van doel. Algemeen was men dan ook van meening, dat een nieuwe vereeniging wel gewenscht was. De heer Kan stelde voor, om op nieuw een grootere vergadering te beleggen. Het verzoek om deze vergadering bij te wonen zou dan onderteekend worden door alle aanwezigen. Mocht alsdan de opkomst bevredigend zijn en men tot hetzelfde besluit komen, dan zou er gegronde hoop bestaan, dat de nieuwe vereeniging slaagde. Dit voorstel werd door den heer Tan bestreden, die al dadelijk een comité van actie wenschte te vormen, te benoemen uit de aanwezigen. Hiertoe werd met meerderheid van stemmen besloten. — De vergadering ging daarna uiteen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Geen annexatie; zelfbeschikkingsrecht.

Een jaar geleden scheen alles overal zoo vast in elkander geloopen te zijn, dat voor velen slechts een oplossing mogelijk leek: „Ieder krijge 't vroegere terug, België krijge een schadeloosstelling van de gezamenlijke partijen.

't Denkbeeld „geen annexatie" had toen veel aanhangers. Ook voelde men veel voor 't zelfbeschikkingsrecht der volken, dit zou echter 't tegenovergestelde van uitbreiding van gebied beteekenen, 't zou tot vrijwillig prijs geven moeten leiden van koloniën of landsgedeelten, die liever onder een eigen vlag zouden voortbestaan. Daar geen der partijen zich nog zeker voelde van de overwinning en elk harer daarvan de mogelijkheid inzag, dat die mooie theorieën haar misschien nog ten goede konden komen, vonden de stellingen geen bepaalde tegenkanting, maar elk der betrokkenen behield zich in stilte voor, de bedoeling er van te goeder tijd naar eigen inzicht uit te leggen en zoo mogelijk toe te passen.

Sedert is de zon der centralen ondergegaan, en 't zal nu aan de overwinnende entente zijn om haar opvatting van de gedane voorspiegelingen in daden om te zetten. Na hetgeen bekend is geworden van de voorwaarde, waarop aan Turkije een wapenstilstand gegund wordt, blijft niet veel over van een verwachting voor 't zelfbeschikkingsrecht der volken in 't nabije oosten en in Afrika.

Terwijl de onderhandelingen over den wapenstilstand reeds begonnen waren, voltooiden de entente-troepen onder generaal Allenby in Syrië hun successen door de bezetting van Aleppo, en die onder generaal Marchal in Mesopotamië hun zegetocht door de laatste 7000 man Turksche soldaten te verplichten zich krijgsgevangen te geven bij Kalat Sjergat. De handreiking tusschen deze krijgsmachten kwam juist in 't verschiet, toen de wapenstilstand 't verder strijden overbodig maakte.

In de chaos, die Oost- en Zuid-Oost-Europa momenteel kenmerkt, brengen de voorwaarden van dien wapenstilstand nog wel geen orde, in geenen deele zelfs, maar zij laten toch wel reeds even zien hoe de lijn getrokken zal worden.

Opening van Dardanellen en Bosporus. Niet alleen uitlevering van alle door de T. gemaakte krijgsgevangenen, maar ook van de geinterneerde Armeniërs. Ontwapening, overgave van de oorlogsschepen. Vrij gebruik door de geallieerden van alle havens. Terugtrekken der T. troepen uit N. W. Perzië. De Trans-Kaukasische spoorweg onder controle. Bezetting van Batoem door de geallieerden.

Overgave van alle garnizoenen in Hedzjas, Jemen, Syrië en Mesopotamië. Overgave van alle T. officieren in Tripolitanië en Barka aan de Italianen, eveneens alle havens in dit gebied. Armenië onder entente toezicht.

Wij zien hieruit het te niet gaan van de Duitsche expansie in de richting der Perzische Golf. Wij zien 't Britsche gezag daarentegen van Egypte langs de Middellandsche zee aaneengeschakeld doorloopen tot aan de Perzische Golf, in aansluiting aan Britsch Indië. Frankrijk zal in Syrië, Griekenland en Italië zullen in Klein-Azië en laatstgenoemd rijk in Tripolis hun vlag brengen aan volken, die daar niet om zullen vragen. De luister van den Grooten Heer in Stamboel zal tanen. Een Joodsch rijk zal zich in Palestina vormen, zonder te vragen hoe de bevolking hierover denkt. Dit alles staat zoo wel niet in de bepalingen van den wapenstilstand, maar wie lezen kan vindt het er toch al in neergelegd.

Of hiermede dan een andere formule zal worden geëerd en gediend, die van verzekering van den duurzamen vrede?!

De wereldvoorraden tarwe.

Als de vrede komt, zal de vraag zich opdringen, hoe de buiten Europa opgestapelde voorraden naar 't hongerende Europa te verschepen. Er zal voor zoo velerlei behoeften scheepsruimte noodig zijn, dat niet alleen aan 't vervoer van levensmiddelen zal kunnen worden gedacht. Zelfs als men aanneemt, dat 't graan om brood te maken voorrang zal hebben bij andere artikelen, dan zal er nog een tekort aan scheepsruimte zijn om zooveel tarwe te vervoeren als gewenscht en noodig zal zijn.

Europa voerde vóór den oorlog ongeveer 280000 ton tarwe per week in. Stel dat men voor 1919 eenzelfde be-

hoefte aanneemt, dan zouden 14.560.000 t. noodig zijn. De landen, die mee kunnen werken om die hoeveelheid te leveren, kunnen van den oogst van een half jaar, volgens de Economisch-Statistische berichten van 23 Oct. zeker niet minder beschikbaar stellen dan:

Vereenigde Staten	4.000.000 t.
Canada	2.500.000 t.
Argentinië	4.500.000 t.
Australië	7000.000 t.
Britsch Indië	1.000.000 t.
Totaal	19.000.000 t.

Dat zou dus al een overschot geven. De oogsten na Juli komen er dan nog bij. Door den grooten afstand valt op Australië vooreerst niet te rekenen en de vracht van daar blijft wellicht te duur. Maar 't geheel is toch geruststellend.

Op den vroeger zoo rijken oogst uit Rusland moet voorloopig voor uitvoer maar niet gerekend worden, Rusland zal daarentegen geholpen dienen te worden.

Naast tarwe, neemt rogge bovendien ook een plaats in als broodgraan; ook daarvan kan Amerika een hoeveelheid leveren. Mais en gerst worden eveneens bij de broodbereiding gebruikt, doch komen vooral de veevoeding ten goede.

Dit alles behoeft dus niet somber te stemmen, al is ook aan te nemen, dat de behoefte in 1919 grooter zal zijn dan vóór den oorlog. In een vroeger artikel wezen wij er ook op hoe groote hoeveelheden in silo's zijn opgelegd van vroegere oogsten. Maar de vraag blijft bestaan of er vrachtgelegenheid genoeg zal zijn en of deze niet zoo duur zal wezen, dat de graanprijzen er bovenmatig door zullen stijgen.

Britsche bedrijvigheid op Spitsbergen.

Volgens een bericht uit Tromsö heeft 't onderzoek van de Britsche zending onder Salisbury Jones zeer gunstige resultaten opgeleverd. Over de terreinen van de British Northern Exploration Company hebben verschillende Britsche en Noorsche deskundigen hun oordeel kunnen uitspreken. Zij zijn 't volkomen eens, dat de ijzerlagen onvergelijkelijk rijk zijn en door geen andere in Europa worden overtroffen. De kolenvelden loonen ook de ontginning. In den vorigen winter zijn 400 mijnarbeiders op Spitsbergen gebleven, in den zomer werkte er 't dubbele aantal.

De gezondheidstoestand was zeer bevredigend.

De mijnen werkten onder hoogen druk, de opbrengst beliep 80.000 ton in 't verstreken jaar; voor 't nu aangevangene wordt dit op 100.000 ton geraamd.

Men zal zich wellicht herinneren, dat in 1916 in 't Lagerhuis door lord Robert Cecil, in antwoord op de gestelde vraag, of Britsche bemoeienis er niet gewenscht was om Germaanschen voorrang te voorkomen, verklaarde dat Spitsbergen „niemandsland" was en dat er van annexatie geen sprake kon zijn. Als de vraag nu weer gesteld werd, is 't niet zeker, dat de Britsche regeering, die de vreedzame doordringing der B.N.E.C. krachtig steunt, nog zou verzekeren, dat van annexatie geen sprake kan zijn.

De kwestie heeft niet alleen in Engeland, maar ook in Noorwegen veler aandacht.

Invoer van Australië.

Aansluitende aan de scheepsbehoefte voor uitvoer, voelt Australië die ook voor zijn invoer. De invoer van Australië bedroeg in de twaalf maanden, eindigende 30 Juni 1918 60.428.813 pd. st., tegen 75.463.037 pd.st. in de voorafgaande twaalf maanden. Als een der redenen van den achteruitgang wordt gebrek aan scheepsruimte opgegeven. Daarnaast wordt de moeilijkheid vermeld om voldoende voorraden van buitenlandsch fabrikaat te verkrijgen. De groothandel ziet verlangend uit naar de gelegenheid om de uitgeputte voorraden weer aan te vullen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De grootste bloem der wereld.

De Ned.-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming heeft (als Mededeeling No. 2 en 4) twee geïllustreerde publicaties uitgegeven, waarin beschrijvingen van en andere gegevens voorkomen inzake een der merkwaardigste planten van Ned.-Indië, n.l. van de Sumatraansche reuzenbloem: Rafflesia Arnoldi, met bloemen van ²/₃ tot soms ruim 1 meter middellijn en met betrekking tot eenige andere verwante Indische Rafflesiáceae-soorten met reusachtige bloemen.

In de publicatie — aldus de Ind.-Merc. bespreekt de heer Ottolander de beteekenis van het bewaren als natuurmonument van oorspronkelijke groeiplaatsen van Rafflesia Arnoldi en geeft verslag over het door hem op den berg Kabah in Benkoelen terugvinden der buitengewoon merkwaardige plant: „de grootste bloem der wereld." Verder geeft de heer Brewer een reisverslag over zijn ontdekking in zake het voorkomen eener soort van „Rafflesia" met bloemen van bijna een meter middellijn in de oerwouden der Gajoe-landen.

Mededeeling No. 4 bevat een botanisch overzicht der Rafflesiaceae van Ned.-Indië, bewerkt door dr. S. H. Koorders. Deze publicatie is uitgegeven 20 Mei 1918 ter herinnering aan den honderd-jarigen gedenkdag der ontdekking van Rafflesia Arnoldi door dr. Arnold en Raffles.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De November-afl. opent met het portret van pater G. D. A. Jonckbloet, waarbij een levensbeschrijving van dien beminnelijken grijsaard, door Raden Mas Noto Soeroto. Wij ontleenen er aan, dat de vele vrienden en vereerders van pr. Jonckbloet, op diens 70sten verjaardag den grondslag hebben gelegd voor een fonds, dat zijn naam zal dragen en strekken zal tot opleiding in Nederland van Katholieke Indonesiërs voor verschillende ambten en betrekkingen in het algemeen, maar voor het priesterschap in het bijzonder.

Verder bevat deze afl. het vervolg der rijk geïllustreerde artikelen van R. D. Verbeek over Chineesch porcelein in Ned.-Indië uit de tijden der Soung en Ming dynastiën en van J. A. Loebèr Jr. over bamboe-ornament van het eiland Borneo. Voorts het eerste gedeelte eener interessante, blijkbaar deskundige beschouwing van B. Th. Brondgeest over Hadramut en de Arabieren in Ned. Oost-Indië.

Een herinnering van Joh. van der Steur.

In de Macedoniër van 1 Nov. ontleent Ds. Dijkstra het een en ander aan van der Steur's geschrift „Na 25 jaar." De schr. vertelt daarbij van de moeilijkheden en de tegenwerking in het begin van zijn zegenrijken arbeid, die aanving met de opening van een Militair Tehuis in Magelang. Vooral van de zijde der militairen ondervond hij bespotting en grieving.

Er was een compagnie — aldus „Pa" v. d. Steur — welke meermalen vlak voor mijn huis stilhield en dan was het, of er een sein tot vloeken en ruwe taal werd gegeven. Jaren later, toen die officier, welke daarbij was, kolonel was, stuurde deze nog ƒ 500 voor mijn werk met het bijschrift: „Vereffening eener oude schuld, ik heb je vroeger verkeerd beoordeeld, vaak gehinderd, maar heb je leeren waardeeren in het werk voor den soldaat en het soldaten-kind. Moge het je immer wel gaan en rijke zegen op je arbeid je deel zijn; met dien groet en deze gift van ƒ 500.— verlaat ik Indië."

Handelsberichten.

In het Nr. van 31 Oct. wordt de beschouwing over de verschillende vezelstoffen van Ned.-Indië voortgezet; thans worden bijzonderheden medegedeeld over Manila-hennep of Abaca. Deze vezelsoort wordt het meest gecultiveerd op de Philippijnen; in Nederl. Indië is van een aanplant op eenigszins groote schaal vooralsnog geen sprake. Als grondstof van kabels overtreft de Manila-hennep alle andere vezelstoffen, dank zij hare sterkte, gelijkmatigheid, bestendigheid tegen zeewater en regelmatigheid in ligging. Dit geldt echter alleen voor de betere kwaliteiten; de mindere soorten zijn stug en grof en missen het fraaie uiterlijk, dat de betere soorten eigen is.

Verder bevat dit Nr. o.m. gegevens over katoen in Suriname en de West-Indisch eilanden. Wat Suriname betreft, leest men dat dit land in de laatste helft der 18e en het begin van de 19e eeuw een belangrijke plaats innam onder de katoen voortbrengende landen. (In 1794, toen ruim 600.000 KG. werd uitgevoerd, bereikte de katoenteelt aldaar haar hoogtepunt). Wel wordt de katoenheester nog overal verspreid in Suriname aangetroffen, doch sedert 1885, toen voor het laatst een kleine hoeveelheid werd uitgevoerd, is van een bepaalde cultuur geen sprake meer.

Wat de eilanden aangaat: Curaçao kan ongenoemd blijven, doch op Sint Eustatius, waar sedert 1903 van gouvernementswege en ook door particulieren aandacht aan de teelt van katoen werd gewijd, is de cultuur gaandeweg van bijzondere beteekenis geworden; vooral de langstapelige „Sea-Island" groeit daar in uitnemende kwaliteit. Ook het eiland St. Martin (Nederlandsch gedeelte) mag in dit opzicht worden genoemd. In 1905 behaalde de katoen van dit eiland ongekend hooge prijzen op de Engelsche markt. Op Saba eindelijk, wordt ook katoen verbouwd en in kleine hoeveelheden uitgevoerd.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Inhoud van No. 7 van den 2en jaarg.: Gegevens over den diktegroei van Hevea, door P. E. Keuchenius. — Korte mededeelingen over Hevea door P. E. Keuchenius. — Invloed van zwaar tappen op latex en rubber, door Dr. O. de Vries. — De viscositeit van plantagerubber, haar samenhang met de eigenschappen na vulcanisatie en haar beteekenis voor het rubber-onderzoek, door Dr. O. de Vries. — Het verband tusschen de anatomie van den bast en de productie bij Hevea Brasiliensis, door Dr. W. Bobilioff. — Referaten: Onderzoekingen over rubber. — De bereiding van synthetische rubber uit calciumcarbide.

De Indische Mercuur.

No. 44 bevat: Prijs van suiker in eenige landen op 1 November 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De ruwe zijde-handel van Japan. — Verslag van de Handelsvereeniging te Soerabaja over 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Verslagen van maatschappijen. Enz.

Economisch-Statistische Berichten.

In het Nr. van 23 Oct. van dit weekblad schrijft J. Corver een artikel over de komende draadlooze verbinding met Indië.

Bulletin Oudheidkundige Bond.

Het jongste Bulletin van den Oudheidkundigen Bond bevat o.a. een bijdrage van Mr. Dr. J. C. Overvoorde over een doopschotel van de Hervormde Kerk te Ma-

kassar, een zeer fraai stuk drijfwerk uit de tweede helft der 17e eeuw.

Rechten op den grond in Ned.-Indië.

Bij E. IJdo te Leiden is verschenen een academisch proefschrift over het onderwerp: Bewijsmiddelen van recht op grond in Nederlandsch-Indië. De schrijver, Sytse Jaarsma, zal den 7en dezer promoveeren tot doctor in de rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 31 houdt o.m. in: De bevolking van het eiland Nias, door N. — Van de lijkfeesten op Bali, door C. Lekkerkerker. — Zwervers der zee, door C. O. van der Plas. — Uit het Javaansche dorpsleven (vervolg), door H. W. Bredée.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van een statistisch ambtenaar.

Voor den Indischen dienst wordt gevraagd een statistisch wetenschappelijk goed onderlegd ambtenaar, bestemd om te worden belast met de leiding van het statistisch kantoor bij de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg. Bekendheid met landbouwstatistiek strekt tot aanbeveling.

De bezoldiging bedraagt ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands, met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) 's maands.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

b. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden uitkeering van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlansch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden 2 maanden en door ongehuwden éóne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éóne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éóne maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 30 November a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Hij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal wordt gesteld, is verplicht de deswege aan hem of te zijnen behoeve, dan wel ten behoeve van zijn gezin, van landswege voldane gelden ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, zoomede alle andere aan hem in verband met zijne terbeschikkingstelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, indien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst daar te lande uit 's lands dienst wordt ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van 26 October 1918, No. 251).

Hoofd van de financieele administratie bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Ter benoeming tot hoofd van de financieele administratie bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een algemeen ontwikkeld persoon met ruime en veelzijdige ervaring op het gebied der bedrijfsadministratie, zoo mogelijk ook voor zoover spoorwegen betreft.

Aan voormelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 600 (zeshonderd gulden) 's maands, opklimmende met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 (eenhonderd gulden) tot een maximum van ƒ 1000 (een duizend gulden) 's maands.

In zeer bijzondere gevallen kan, wanneer daartoe aanleiding bestaat, na overleg met den Gouverneur-Generaal eene hoogere aanvangsbezoldiging dan het opgegeven minimum worden toegekend.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich voor einde November a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de Afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van ƒ 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van éóne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping naar Indië, van ƒ 250 's maands.

De uit te zenden persoon is verplicht de in verband met zijne voorbereiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van voorbereiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen) onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt, dan wel binnen 5 jaar na zijn aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen

en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens, of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhangende van de leeftijden van man en vrouw .

(Nederlandsche Staatscourant van
16 October 1918, No. 242).

Instrumentmakers voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en tefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd vijf instrumentmakers 1ste klasse en vier instrumentmakers 2de klasse.

De instrumentmakers 1ste klasse mogen niet ouder zijn dan 35 jaar, moeten grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telefoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moeten zij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl zij ook theoretische kennis moeten bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitsche en Engelsche talen, om daarin gestelde vaktijdschriften te kunnen lezen.

De instrumentmakers 2de klasse mogen liefst niet ouder zijn dan 25 jaar en moeten eene goede theoretische en practische schoolopleiding als instrumentmaker hebben gehad, zoodat verwacht mag worden dat zij zich onder leiding verder in hun vak goed zullen bekwamen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbnden eene bezoldiging van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van ƒ 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands.

De instrumentmakers 2de klasse genieten eene bezoldiging van ƒ 125 (eenhonderd vijf en twintig gulden) 's maands, met vijf driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo een maximum van ƒ 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

In verband met praktijk kunnen instrumentmakers 2de klasse op ƒ 150 's maands in dienst treden.

Voor de instrumentmaker 2de klasse staat verder bevordering open tot instrumentmaker 1ste klasse.

Zij, die voor plaatsing in eene der genoemde betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 20 November 1918, bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

a. bewijzen van bekwaamheid;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht in de 3de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van ƒ 125 's maands, en in de 2de klasse voor hen, die op eene aanvangsbezoldiging van ƒ 150 's maands of hooger worden uitgezonden, een en ander c.q. ook met het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van ƒ 1250 (een duizend tweehonderd vijftig gulden) voor de instrumentmakers 1ste klasse en van ƒ 700 (zevenhonderd gulden) voor de instrumentmakers 2de klasse;

c. voor gehuwden, uitkeering van éene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 100 's maands voor de instrumentmakers 2de klasse en van ƒ 150 's maands voor de instrumentmakers 1ste klasse, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat. Instrumentmakers 2de klasse die op ƒ 150 's maands in dienst treden, genieten eene voorloopige bezoldiging van ƒ 125 per maand.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éene maand bezoldiging te voldoen, en wel in ééns of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen; bij huwelijk éeue maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze; bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag afhankelijk van de leeftijden der echtgenooten.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht de deswege aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin, van landswege voldane gelden wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, zoomede alle andere aan hen in verband met hunne terbeschikkingstelling van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, ingeval zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst op Java worden ontslagen.

(Nederlandsche Staatscourant van
21 October 1918, N. 246).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*